BIBLIOTEKARZ PODLASKI
4/2021 (LIII)
<https://doi.org/10.36770/bp.663>
ISSN 1640-7806 (print) ISSN 2544-8900 (online)
www.bibliotekarzpodlaski.pl

Mariya Bracka*

Kijowski Narodowy Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki, Ukraina /
/ Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0883-9973

Jarosław Ławski**

Uniwersytet w Białymstoku, Polska, / University of Białystok, Poland
ORCID: 0000-0002-1167-5041

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Modernizm polski i ukraiński”, Białystok - Kijów, 15 października 2021 r. Sprawozdanie

International Scientific Conference „Polish and Ukrainian Modernism”,
Białystok – Kiev, October 15, 2021. A report

Prowadzenie współpracy naukowej z krajami Europy Wschodniej w okresie pandemii i wzrastających napięć geopolitycznych stało się po 2019 roku szczególnym wyzwaniem. W 2021 roku z powodów historyczno-politycznych niemal ustała współpraca z Białorusią, ograniczona została kooperacja z kra-

* Mariya Bracka – dr hab., profesor w Katedrze Polonistyki Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki na Ukrainie; autorka m.in. artykułu *Idee kijowskiego Bractwa Cyryla i Metodego (1846–1847) w świetle krytyki postkolonialnej* (2019).

** Jarosław Ławski – prof. dr hab., kierownik Katedry Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku. Autor wielu książek, m.in. *Uniwersum Słowackiego. Studia o wyobraźni* (2021).

jami bałtyckimi, gdzie silnie oddziaływał czynnik pandemiczny, uniemożliwiając swobodne podróżowanie. Współpraca z Rosją w praktyce zamarła już wcześniej z powodu napięć między krajami Unii Europejskiej a Federacją Rosyjską. Jedynie Ukraina, mimo poważnych wyzwań, jakie stanowiły szalejąca w tym kraju pandemia, niski stopień zaszczepień i ograniczenia komunikacyjne, starała się dostosować do nowych warunków¹. Po „szoku COVID-owym” 2020 roku uczeni ukraińscy i polscy przystąpili do prac nad wypracowaniem nowych formuł komunikacji w systemie *online* i hybrydowym.

Do przedsięwzięć właśnie tego typu trzeba zaliczyć Międzynarodową Konferencję Naukową „Modernizm polski i ukraiński. Warianty narodowe: paralele i dialogi”, która obradowała w Białymstoku i Kijowie w systemie hybrydowym 15 października 2021 roku. Centrum „operacyjne” sesji znajdowało się w Białymstoku, w Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego (sala audytoryjna na VI p.), gdzie w fachowo przygotowanych warunkach obrady prowadzili i referaty stacjonarnie wygłaszali niektórzy polscy uczestnicy imprezy. Badacze z Ukrainy i wybranych ośrodków polskich łączyli się z nimi *online* na specjalnie przygotowanym sprzęcie. Znakomitą obsługę techniczną sesji zapewnił Dział Badań Filologiczno-Bibliograficznych Książnicy Podlaskiej². W ciągu całodziennych obrad tylko jeden referent miał kłopoty z połączeniem, ale i tak w ostatnim panelu sesji zdołał wygłosić referat³. Problemu nie stanowiła też praktyczna dwujęzyczność sesji. Udało się przeprowadzić zwięzłą dyskusję po najważniejszych wystąpieniach.

Konferencję przygotowały następujące instytucje polskie i ukraińskie:

- Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” UwB,
- Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku,

¹ Zob. *Humanistyka między narodami. Interdyscyplinarne studia polsko-ukraińskie*, red. J. Ławski, L. Suchanek, Białystok – Kraków 2020; „Kijowskie Studia Polonistyczne” T. XXX-VI, red. R. Radyszewski, Kijów 2020; J. Ławski, *Koniec współpracy humanistów z Europą Środkowo-Wschodnią?*, „PAUza Akademicka” nr 454, Kraków. 17 I 2019, s. 2 (Internet).

² W imieniu Komitetu Organizacyjnego dziękujemy pracownikom Książnicy Podlaskiej, którzy fachowo obsługiwali sesję: dr. Łukaszowi Zabielskiemu, mgr. Patrykowi Suchodolskiemu, dr. Kamilowi K. Pilichiewiczowi.

³ Przerwany został na krótki czas referat dra hab. Krzysztofa Korotkicha (UwB). Ze względów „obiektywnych” z referatem pt. *Jarosław Iwaszkiewicz: modernistyczna „ucieczka do Bagdadu”* nie wystąpił prof. Lech Aleksey Suchomłynow z Mariupolskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego.

– Katedra Polonistyki Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki,

– Instytut Literatury Narodowej Akademii Nauk Ukrainy w Kijowie.

Komitetowi Organizacyjnemu przewodniczyli pomysłodawcy sesji: prof. Jarosław Ławski (Uniwersytet w Białymstoku), prof. Rościśław Radyszewski (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki), prof. Mykoła Żułyński (Instytut Literatury Narodowej Akademii Nauk Ukrainy)⁴. Znakomicie z roli sekretarza sesji wywiązała się mgr Kateryna Chorzewski (Katedra Polonistyki KNU w Kijowie). Uczni podjęli podczas spotkania następujące zagadnienia badawcze:

– Pisarze modernizmu ukraińskiego i Młodej Polski wobec przemian kulturowo-cywilizacyjnych w Europie i na świecie na przełomie XIX i XX wieku.

– Specyfika ujęć estetyki modernistycznej w wariacie polskim i ukraińskim literatury narodowej.

– Wzajemne wpływy, rezonanse, polemiki literatury ukraińskiej i polskiej na przełomie wieków.

– Pisarze ukraińscy przełomu wieków o Polakach i kulturze polskiej, pisarze polscy z Ukraińcami i literaturze ukraińskiej.

– Malarstwo, sztuki plastyczne, teatr w literaturze polskiej i ukraińskiej tego czasu.

– Paradygmat wartości narodowych i paradygmat wartości uniwersalnych w obu literaturach na przełomie stuleci XIX i XX.

Konferencję otworzyli wspólnie prof. Jarosław Ławski oraz prof. Rościśław Radyszewski, którzy powitali jej uczestników. Badacze podkreśliли doniosłość polsko-ukraińskich badań, szczególnie w obecnej sytuacji na świecie. Prof. Radyszewski zaakcentował, iż wyrazem uznania dla tej współpracy stało się w czerwcu 2021 roku powołanie prof. Ławskiego na rzeczywistego członka zagranicznego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy. Kijowski badacz zaprezentował też najnowsze publikacje polonistyczne z Ukrainy.

⁴ Pozostali członkowie Komitetu Organizacyjnego: dr hab. Iwona E. Rusek (Uniwersytet w Białymstoku), prof. Jewhen Nachlik (NAN Ukrainy, Lwów), prof. Stepan Chorob (Przykarpaccy Uniwersytet im. Wasyla Stefanyka), prof. Hanna Ratuszna (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), dr hab. Mariya Bracka (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki), dr Paweł Wojciechowski (UwB, Białystok), dr Łukasz Zabielski (Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego).

Mariya Bracka, Jarosław Ławski, Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Modernizm...

Obrady plenarne, prowadzi dr hab. Anna Janicka, prof. UwB,
online występuje prof. Hanna Ratuszna (UMK, Toruń)

Z kolei prof. Ławski podkreślił, iż sesja podsumowuje 15 lat współpracy ośrodka białostockiego z uczonymi z całej Ukrainy, a szczególnie z Katedrą Polonistyki KNU imienia Tarasa Szewczenki. Badacz zaznaczył, iż w optyce międzynarodowej, polsko-ukraińskiej, komparatystycznej zagadnienia modernizmu polskiego i ukraińskiego nie były jeszcze podejmowane oraz że znakomitą ku temu okazję stanowi 150. rocznica urodzin wybitnego pisarza ukraińskiego Wasyla Stefanyka (1871–1936)⁵.

Z kolei głos zabrali, akcentując ponownie rolę współpracy ukraińsko-polskiej, prof. Mykoła Żułyński, wybitny badacz literaturoznawca, dyrektor

⁵ Wasyl Stefanyk, dodajmy, to pisarz związany biografią z Krakowem i bodaj też najczęściej przekładany na język polski z pisarzy ukraińskich już w Młodej Polsce. Zob. W. Stefanyk, *Klonowe liście; Złodziej; Podpalacz*, [w:] *Młoda Ukraina. Wybór nowel*, zebrał i tłumaczył W. Orkan, Warszawa 1908, s. 225–233, 234–242, 243–260.

Instytutu Literatury Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, oraz prof. Violetta Wejs-Milewska, prodziekan Wydziału Filologicznego UwB ds. strategii rozwoju, która wspomniała między innymi o kijowskiej sesji na temat emigracji polskiej i ukraińskiej z 2018 roku jako realnym wyrazie dotychczasowych osiągnięć we współpracy⁶. Uroczyste sesję otworzył prof. Jewhen Nachlik, wybitny ukrainista z Instytutu Iwana Franki NANU we Lwowie. Informacje dotyczące organizacyjnych aspektów sesji przedstawił dr Łukasz Zabielski (Książnica Podlaska). W części inauguracyjnej wysłuchano wystąpień badaczy z Ukrainy, następnie referatów uczonych polskich, znakomitych specjalistów od literatury przełomu XIX i XX wieku.

Panel I:

Prof. Mykoła Żułyński (NAN Ukrainy, Kijów), *Василь Стефаник – Станислав Пшибишевський: діалог культур*;

Prof. Jewhen Nachlik (NAN Ukrainy, Lwów), *Motyw przeznaczenia we wczesnym modernizmie ukraińskim*;

Prof. Rościsław Radyszewski (KNU, NAN Ukrainy, Kijów), *Kulturozo-fia Łesi Ukrainki między modernizmem a neoromantyzmem*;

Prof. Stepan Chorob (Uniwersytet Przykarpacki im. Wasyla Stefanyka), *„Ідея чистої форми” і жанр „пророчої” п’єси в драматургії Станіслава Ігнація Віткевича і Володимира Винниченка*.

Panel II:

Prof. Hanna Ratuszna (UMK, Toruń), *Władysław Orkan i Młoda Ukraina*;

Prof. Maria Jolanta Olszewska (UW, Warszawa), *Trauma Wielkiej Wojny w wybranych opowiadaniach Wasyla Stefanyka. Lektura w kontekście polskiej prozy wojennej*;

Prof. Beata Obsulewicz-Niewińska (KUL, Lublina), *O Janie Zahradniku i jego tomie „Ludziom smutnym”*;

Dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), *Gabriela Zapolska: kolekcjonerka czy posiadaczka kolekcji sztuki?*

⁶ Por. A. Janicka, Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Emigracja niepodległościowa ukraińska i polska w wieku XX. Tradycje – osobowości – idee – retoryki”, Kijów 23–25 maja 2018. Sprawozdanie, „Bibliotekarz Podlaski” 3/2019, s. 453–460.

Mariya Bracka, Jarosław Ławski, *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Modernizm...*

Obrady przedpołudniowe prowadzili: prof. Mariya Bracka (KNU, Kijów) i prof. Hanna Ratuszna (UMK, Toruń) w Panelu I oraz dr hab. Anna Janicka, prof. UwB i prof. Rościśław Radyszewski (KNU, Kijów) w Panelu II. Panelami popołudniowymi kierowali: prof. Jewhen Nachlik (NANU, Lwów) i dr Łukasz Zabielski (Książnica Podlaska) w Panelu III oraz prof. Beata Ob-
sulewicz-Niewińska (KUL, Lublin) oraz doc. dr Artur Malinowski (Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilji Miecznikowa). W panelach popołudniowych wysłuchano następujących referentów.

Panel III:

Prof. Yuriy Kovaliv (Kijowski Narodowy Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki), *Модернізм і модернізми. Версія одного парадоксу*;

Prof. Witalij Nazarec (Uniwersytet w Równem), *Теоретичні аспекти дослідження модернізму: стратегія та напрями літературознавчих реценцій*;

Dr Artur Malinowski (Odeski Narodowy Uniwersytet im. Ilji Miecznikowa), *Харків як фронтир: від класичного наративу до модерністських інспрацій*;

Prof. Jarosław Ławski (UwB, Białystok), *Od mitu do geopolityki: Ukraina Zenona Fisa i Leona Wasilewskiego*.

Panel IV:

Dr Paweł Wojciechowski (UwB, Białystok), *Lwów i Sztokholm w malarstwie przełomu wieków XIX/XX*;

Dr hab. Mariya Bracka, prof. KNU (Kijów), *Modernistyczna wizja relacji polsko-ukraińskich w powieści „Wita” Tadeusza Micińskiego*;

Dr hab. Krzysztof Korotkich (UwB, Białystok), *„Wielkie odkrycie” – obraz Polski w „Wycieczce do Pionin” Paulina Świącickiego*;

Mgr Kateryna Chorzewski (Kijowski Uniwersytet im. Tarasa Szewczenki), *Niosący „kamienne krzyże”: emigracja w literaturze polskiej i ukraińskiej początku XX wieku*;

Studentka Paulina Przepiórka (KUL, Lublin), *„[...] znojem i trudem / Naród wykuwam ze śpiocha!” – modernistyczny poetycki dramat baśniowy „Popieluch” Macieja Szukiewicza i lwowskie okoliczności jego powstania*.

W Konferencji wzięło udział 18 badaczy z Ukrainy (10) i Polski (8) z ośrod-

ków takich jak: Białystok, Warszawa, Toruń, Lublin (Polska) oraz Kijów, Lwów, Równe, Odessa, Mariupol, Iwano-Frankiwnsk (Ukraina). Czynnymi dyskutantami w czasie sesji byli między innymi prof. Violetta Wejs-Milewska (UwB), prof. Bogdan Burdziej (UMK) i prof. Walentyna Sobol (UW). Na spotkanie przygotowano bogato ilustrowany *Program*⁷ oraz plakat.

Sesja, zdaniem jej uczestników, upłynęła w znakomitej atmosferze, była bardzo inspirująca naukowo. Uczestnicy przedyskutowali wiele kwestii ważnych dla rozumienia wspólnych i jednostkowych procesów zachodzących w literaturze polskiego i ukraińskiego modernizmu. Poruszono między innymi tematy teoretycznoliterackie (na przykład będące głosem w trwającej dyskusji na temat temporalności modernizmu), dokonano analiz różnorodnych aspektów o proveniencji modernistycznej w twórczości pisarzy polskich i ukraińskich (Łesi Ukrainki, Mychajły Jackiwa, Wasyla Stefanyka, Jana Zahradnika, Paulina Świąćickiego, Macieja Szukiewicza i in.), pokazano modernistyczną wizję Ukrainy w spuściźnie literackiej Zenona Fisza i Leona Wasilewskiego, a także Tadeusza Micińskiego. Przeprowadzono badania komparatystyczne polsko-ukraińskie (omawiające dorobek Wasyla Stefanyka i Stanisława Przybyszewskiego, Wołodymyra Wynnyczenki i Stanisława Ignacego Witkiewicza, Władysława Orkana i Młodej Ukrainy), omówiono również aspekty interdyscyplinarne (Gabriela Zapolska jako kolekcjonerka sztuki, obrazy miast europejskich i ukraińskich w malarstwie modernistycznym). Te ważne i poniekąd odkrywcze walory zaprezentowanych na sesji referatów podkreślili, zapowiadając kolejne spotkania, w słowie kończącym konferencję prof. Violetta Wejs-Milewska (UwB) i prof. Rościsław Radyszewski (KNU).

Konferencja odbyła się dzięki wsparciu programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Regionalna Inicjatywa Doskonałości”, realizowanego w dyscyplinach literaturoznawstwo i językoznawstwo na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku w latach 2019–2022. Owocem spotkania będzie komparatystyczna monografia, której wydanie zaplanowano w 2022 roku.

⁷ *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Modernizm polski i ukraiński”. Program*, red. J. Ławski, B. Honczarenko, K. Chorzewski, D. Kukielko, przekład na ukraiński K. Chorzewski, opr. graf. E. Frymus-Dąbrowska, Kijów – Białystok 2021, ss. 12.

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA

MODERNIZM POLSKI I UKRAIŃSKI

WARIANTY NARODOWE: PARALELE I DIALOGI

Książnica Podlaska

Білосток – Київ,
15 жовтня 2021 р.

Białystok – Kijów,
15 października 2021 r.

Okladka Programu Konferencji